

(Независне новине, 1.2.2010)

У вишенационалним државама, најбројнији народ, односно његови политички представници, имају повећани степен одговорности за остваривање темељних докумената на основу којих је настала држава.

У Босни и Херцеговини најбројнији народ су Бошњаци, који су као и друга два народа Срби и Хрвати, конститутивни елементи заједничке државе која се састоји од двије саставнице – Федерације БиХ и Републике Српске. Много пута је речено да је садашња БиХ настала у Дејтону, да је тек након потписивања у Паризу 1995. и након конституисања власти после избора 1996. године, Босна и Херцеговина задобила атрибуте државе – власт на цијелој територији и комплетно становништво, које прије тога није ни имала, без обзира на формално међународно признање.

На примјеру Босне и Херцеговине може се веома јасно сагледати ситуација постконфликтног и подијељеног друштва, каквим се могу оцијенити и друштва у неким другим европским државама. По томе Босна и Херцеговина није уникум, јер у неким државама ни вјековно заједничко постојање, није избрисало националне разлике, него их чак и појачало. Ни чланство у Европској унији није заувјек одредило постојање Белгије, Велике Британије, Шпаније, па и неких других, у садашњем уставном и територијалном устројству. То се већ и дешавало, па је Белгија од унитарне државе постала федерална, а Шкотској и Велсу су дата аутономна политичка права формирањем и изборима за регионални парламент и владу.

У сложеним државама, међунационални и регионални односи унутар држава, предмет су сталних политичких и друштвених расправа и слободних иницијатива. У својим приступима, сви актери који рачунају на легитимност, обавезни су на јавност свог дјеловања и ненасилне методе. Они који себе стављају изван тих правила, не уживају повјерење и третирају се као терористи. ЕТА у Шпанији и ИРА у Великој Британији су такви примјери. Сви други имају право да слободно изражавају своје ставове и (не)задовољства заједничким државама, све до програмских одређења за независност и сецесију, као што тражи Шкотска народна партија која је на власти у Шкотској, фламанске партије у Белгији или каталонске организације у Шпанији. То показује сву разнородност идеја и иницијатива о будућности њихових покрајина и

националних заједница у односу на заједничку државу.

У БиХ је у послеријатном периоду одржано пет општих избора и четири избора за локалне заједнице, чиме је потврђиван демократски карактер власти у којој су учествовале све релевантне политичке странке. Већ деценију и по влада неугрожени мир, што је довело до скоро потпуног редуковања војног дијела мировне мисије. По оцјенама ЕУФОР-а не постоје никакви озбиљни наговјештаји ни могућности угрожавања мира и безбједности у БиХ. Истовремено, у међународним односима, напретком се илуструју активности БиХ према Европској унији с којом има закључен Споразум о стабилизацији и придруживању, учешћем у Партнерству за мир НАТО пакта, чланством у регионалним процесима сарадње и економског повезивања. Да не говоримо да је БиХ пуноправна чланица Савјета Европе, Уједињених нација и од ове године и нестални члан Савјета безбједности. За некога са стране, то је доказ да БиХ у потпуности остварује свој унутрашњи и међународни суверенитет, као и друге демократске земље.

Али није тако, зато што БиХ има што ниједна друга држава нема. Има непроглашени протекторат који је чини болесним и пропадајућим друштвом, понајвише због кључне улоге такозване међународне заједнице, заправо Канцеларије високог представника. Рат је завршен Дејтонским мировним споразумом који садржи бројне анексе којима се дефинише и омогућава политичко-правно функционисање и међународно-правно постојање БиХ као суверене и демократске државе. Истина, та рјешења, као и сам Устав БиХ који је Анекс 4 Дејтонског споразума, нису никада потврђени у институцијама БиХ, пошто и није била предвиђена њихова ратификација. Иако су конститутивни народи у БиХ означени као доносиоци Устава БиХ, заправо је он као међународни уговор, настао потписом трију страна у БиХ – Републике БиХ, Федерације БиХ и Републике Српске. У складу са Бечком конвенцијом о праву међународних уговора, сви дејтонски споразуми су ступили на снагу даном потписивања у Паризу, 14. децембра 1995. године.

Полазећи од властите одговорности, Савез независних социјалдемократа (СНСД) као политичка странка која је на власти у Републици Српској и учествује у власти на нивоу заједничке државе, прије двије године, у фебруару 2008. године, предложио је да се у Парламентарној скупштини БиХ донесе декларација о одговорности којом би сви политички представници који чине парламент, потврдили своју трајну опредијељеност за Дејтонски споразум и уставно уређење БиХ. Декларација није усвојена због одбијања бошњачких представника: "Нећемо је усвојити, али ни одбити", како је рекао посланик СДА Бакир Изетбеговић. У предложеном тексту декларације стоји: "Босна и Херцеговина је заједничка држава три конститутивна народа – Бошњака, Срба и Хрвата и осталих народа и грађана, а њена уставна структура ће се развијати на основу договора и консензуса као темељних вриједности сваке вишенационалне државе. Неприкосновени темељни принципи постојања Босне и Херцеговине су њен

суверенитет, политичка независност у складу с међународним правом и територијални интегритет уз неповредивост међународно признатих граница. Босну и Херцеговину могу очувати и учинити демократском и просперитетном само њени народи и грађани, непосредно и путем дијалога политичких представника изабраних на слободним и демократским изборима. Само тако усаглашена рјешења су гаранција њихове проводивости. Сада, након толико година од завршетка трагичног рата, Босна и Херцеговина креће путем новог и одговорног почетка који ће омогућити стабилан политички и економски развој цијеле земље и тиме убрзати њен пут ка евроатлантским интеграцијама. То подразумијева престанак институције Високог представника и потпуно прерастање у Специјално представништво Европске уније. Европска унија за Босну и Херцеговину није само политички циљ, већ услов дугорочне стабилности, па је у складу с тим незамјенљива улога европских институција кроз разумијевање и сваки вид подршке. Европска будућност Босне и Херцеговине гради се сарадњом, толеранцијом и разумијевањем, без условљавања и наметања рјешења било коме и од било кога. У Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине неопходно је усвојити Устав Босне и Херцеговине који је сада на снази као Анекс IV Дејтонског мировног споразума, да би га кроз уставну процедуру могли мијењати и допуњавати. Опредијељени смо за трајан мир у Босни и Херцеговини и у складу с тим тражимо останак контингента европских војних снага на тлу БиХ, до њеног чланства у Европској унији, као непристрасну гаранцију за све становнике БиХ."

Када се прочита садржај предложене декларације, било је за очекивати да ће то прихватити сви домаћи актери, а да ће то безрезервно подржати и представници међународне заједнице у БиХ. Прихватањем декларације БиХ се могла далеко више окренути унутрашњем дијалогу и преузимању одговорности, ослобођена било чијег страха или манипулација око територијалног интегритета и суверенитета. Самим предлагањем манифестовали смо безрезервну подршку Дејтонском споразуму, као обавези која проистиче из међународног уговора, што јесте Устав БиХ. Наиме, чланом 3.3.б Устава БиХ је утврђена обавеза "ентитета да у потпуности поштује овај устав". Та обавеза је додатно потврђена у истој одредби Устава, која одређује да "општи принципи међународног права представљају интегрални дио права Босне и Херцеговине и ентитета". Да је усвојена предложена декларација и да је БиХ кренула путем европског партнерства без ОХР-а, ситуација би данас била далеко мирнија, како за унутрашње односе, тако и на спољнополитичком плану. Нису хтјели, али СНСД није повукао свој приједлог. Бошњачки посланици су неприхватањем декларације о одговорности, потврдили антидејтонске намјере.

Умјесто подршке декларацији о одговорности која потврђује територијални интегритет и суверенитет БиХ, СДА је у септембру 2008. године донијела своју декларацију која има за циљ задржавање ОХР-а док се по њиховој оцјени, не проведе цијели Дејтонски споразум, јер ће у противном важити Устав Републике БиХ. Ово по ко зна који пут потврђује инструментализацију улоге ОХР-а за унитаристичке бошњачке циљеве,

супротно интересима опстанка, стабилности и демократског развоја БиХ. У бошњачким медијима, политичкој и стручној јавности, све чешће се појављују захтјеви за враћање Устава Републике БиХ, јер по њима садашњи "Устав БиХ није легитиман акт", како тврди Фарис Вехабовић, судија Уставног суда Федерације БиХ. Све то је својеврсна пријетња и притисак на остале политичке актере који не припадају бошњачком корпусу. Иако се ради о евидентном антидејтонском понашању, то не наилази на осуду ни ОХР-а, ни међународних форума.

Република Српска поштује Дејтонски споразум и владавину права и има право и обавезу да тражи то и од других. Референдумско изјашњење о обавези поштовања Дејтонског споразума биће допринос демократском и европском путу БиХ. Референдума се боје они који крше и руше Дејтонски споразум и сањају унитарну бошњачку БиХ. Снови нису забрањени, али у стварности увијек ће постојати Република Српска потврђена међународним правом, као и права трију конститутивних народа. Изражавање воље грађана путем референдума спада у корпус основних демократских права. На основу референдума, многе земље утврђују исправност политичких ставова или предложених одлука – од изградње минарета у Швајцарској као вишенационалној држави до питања враћања дугова на Исланду. Нигдје није споран референдум, осим у БиХ. Права хистерија је створена већ од најаве усклађивања постојећег закона о референдуму у Републици Српској, са Уставом и праксом европских држава. Нормална уставом предвиђена законодавна активност унапријед се осуђује као антидејтонски чин, иако се не наводи пропис и одредба за такву осуду.

Република Српска по свом Уставу има надлежност да доноси законе и да расписује референдум. То право нема ниједан орган на нивоу БиХ, јер то није изричито предвиђено Уставом БиХ, па уставно и законско уређивање и расписивање референдума припада ентитетима. Устав Републике Српске је прегледала и Венецијанска комисија Савјета Европе и није имала никакву примједбу на надлежност и овлаштење за расписивање референдума.

Очекивано – демократији и владавини права, пријетњама се супротставља ОХР, чиме потврђује да је БиХ протекторат и заробљена држава. Наставак агоније коју продукује ОХР и његово неправно дјеловање сваким даном доприноси продубљивању подјела, онемогућава враћање међунационалног повјерења, спречава европски пут БиХ. Оли Рен је написао и два пута поновио: "ОХР неће моћи водити БиХ тамо гдје она жели стићи. Не постоји начин да се квазипротекторат придружи Европској унији нити ће се апликација за чланство разматрати док год је ОХР активан." Карл Билт, први високи представник и шведски министар спољних послова, каже исто: "ЕУ је савез суверених демократија, а не полупротектората у стању полуфункционисања. И Босна и Херцеговина не треба више да буде полупротекторат у стању полуфункционисања како би постала суверена

Нису хтјели Дејтон

Пише: Милорад Додик
понедељак, 01 фебруар 2010 15:33

демократија и остварила етапе европске интеграције".

И у овом случају показује се: постојање ОХР-а је неспојиво са демократијом, владавином права и европским путем Босне и Херцеговине.